

ส ว ร ร ณ ส ำ ม ย อ ต ก ต ัญ ญ

บุคคลใด เลี้ยงมารดาและบิดาโดยธรรม แม้เทวดาและ
มนุษย์ย่อมสรรเสริญผู้เลี้ยงมารดาและบิดานั้น บุคคลใดเลี้ยง
มารดาและบิดาโดยธรรม นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญ
บุคคลผู้เลี้ยงมารดาและบิดานั้นในโลกนี้ บุคคลนั้นละจาก
โลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๐

เรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้เพียงชั่วคราว ไม่ช้าก็จะต้องจากไป แม้ทรัพย์สมบัติภายนอกที่มีอยู่ เราก็ไม่สามารถเอาติดตัวไปได้ สิ่งที่จะติดตัวเราไป มีแต่บุญกับบาปเท่านั้น ถ้าหากเราสั่งสมบุญ ชีวิตเราก็จะมีคุณค่า เกิดมาแล้วเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อชาวโลก เพราะได้ใช้เวลานานน้อยนิดที่มีอยู่ในโลกนี้ สร้างบารมีอย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย

มีพุทธวาระที่ปรากฏใน สุวรรณสามชาดก ขุททกนิกาย ว่า

“โย มาตร ปิตร วา	มจฺโจ ธมฺเมเน โปสติ
เทวาปิ นํ ติกิฉฺชนฺติ	มาตาเปติภรํ นรํ
โย มาตร ปิตร วา	มจฺโจ ธมฺเมเน โปสติ
อิเธว นํ ปสฺสนฺติ	เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ

บุคคลใด เลี้ยงมารดาและบิดาโดยธรรม แม้เทวดา และมนุษย์ย่อมสรรเสริญผู้เลี้ยงมารดาและบิดานั้น บุคคลใด เลี้ยงมารดาและบิดาโดยธรรม นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลผู้เลี้ยงมารดาและบิดานั้นในโลกนี้ บุคคลนั้น ละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์”

พระบรมศาสดาเมื่อประทับอยู่ ณ วัดพระเชตุวันมหาวิหาร ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่งที่เลี้ยงดูบิดามารดาผู้ยากจนไว้ที่อยู่อาศัย

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๑

ภิกษุรูปนั้นได้จัดหาที่พักอาศัยให้ และนำผ้าใหม่มาให้นุ่งห่ม เมื่อบิณฑบาตมาแล้ว ก็ให้บิดามารดาได้รับประทานก่อน ส่วนท่านฉันทีหลัง พระบรมศาสดาทรงทราบเรื่องนี้ จึงประทานสาธุการ แก่ภิกษุรูปนั้นถึง ๓ ครั้ง แล้วตรัสว่า “เธอได้ปฏิบัติชอบแล้ว แม้ในกาลก่อน เราก็ได้เลี้ยงดูบิดามารดาเช่นกัน” แล้วทรงนำเรื่องในอดีตมาเล่าให้ฟังว่า

*ในป่าแห่งกรุงพาราณสีมีดาบสผู้ทรงศีลชื่อว่าทุกลดาบส และดาบลินีคือดาบสผู้หญิงชื่อว่าปาริกา แต่เดิมบิดามารดาปรารถนาจะให้ท่านทั้งสองแต่งงานกัน แต่ท่านเป็นผู้ที่รักในการประพฤติพรหมจรรย์ จึงออกบวช และได้เจริญเมตตาธรรมอยู่เป็นนิตย์ ด้วยกระแสแห่งความเมตตา ทำให้สัตว์ทั้งหลายในป่าอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันจนกระแสแห่งความเมตตานี้ ได้แผ่ไปถึงโลกสวรรค์

พระอินทร์ทรงมีพระทัยอ่อนโยน หวังจะอนุเคราะห์ดาบสทั้งสอง เพราะได้เห็นเหตุการณ์ในอนาคตว่า ต่อไปดวงตาของดาบสทั้งสองจะมีตบอด จึงเข้าไปหาดาบสแล้วตรัสว่า “ท่านผู้เจริญ อันตรายจะมีแก่ท่านทั้งสอง ท่านควรมีบุตรไว้

สวรสสาม ยอดกตัญญู

๒๒

ปรณินิบัติ เราจะแนะนำวิธีมีบุตรให้แก่ท่าน โดยไม่ต้องล่วงพรหมจรรย์ เพียงท่านเอามือลูบท้องดาบสินี เมื่อเวลาที่นางมีระดูก็พอแล้ว”

ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์จุติจากเทวโลก ถือปฏิสนธิในครรภ์ของดาบสินี เมื่อเวลาล่วงไป ๑๐ เดือน นางได้ให้กำเนิดบุตร ซึ่งมีผิวพรรณดั่งทองคำ จึงให้ชื่อว่าสวรสสาม พระโพธิสัตว์เจริญวัยมาตามลำดับ จนอายุได้ ๑๖ ปี

อยู่มาวันหนึ่งดาบสทั้งสองออกไปหาผลไม้ พอเก็บผลไม้เสร็จเรียบร้อยแล้วก็เป็นเวลาเย็น ระหว่างเดินทางกลับอาศรม ได้เกิดฝนตกหนัก ท่านทั้งสองจึงเข้าไปหลบฝนอยู่ใต้ร่มไม้ใหญ่ ซึ่งมีจอมปลวกอยู่ น้ำฝนปนกับกลิ่นกายของมนุษย์ ได้ไหลเข้าไปในที่อยู่ของอสรพิษ มันเกิดความโกรธ จึงเลื้อยออกมา แล้วพ่นพิษใส่หน้าตาของดาบสทั้งสอง ทำให้ตาบอดทันที

เมื่อสวรสสามไม่เห็นบิดามารดากลับมา จึงออกตามหา ร้องเรียกไปตลอดทาง ได้พบบิดามารดาที่จอมปลวกแห่งนั้น และทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงกล่าวกับบิดามารดาว่า “พ่อและแม่อย่าได้วิตกไปเลย ลูกจะปฏิบัติบำรุงเลี้ยงดูพ่อแม่เอง”

สวรสสามได้จัดเตรียมสถานที่เพื่อบำรุงบิดามารดา คือ ที่พักกลางคืน ที่พักกลางวัน ที่จงกรม ที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๓

โดยผูกเชือกทำเป็นราวไว้ในสถานที่ต่างๆเพื่อให้ท่านเดินได้สะดวก เมื่อตื่นเช้าขึ้นมาก็ทำความสะอาดอาคาร จัดเตรียมไม้สัฟและ น้ำบัววนปาก ตั้งน้ำดื่มและอาหาร เลือกผลไม้ที่มีรสอร่อยเตรียมไว้ เมื่อบิถัมมารดาบริโภครแล้ว ตนจึงบริโภครผลไม้ที่เหลือ ให้อบิถัมมารดาแล้ว ไปตักน้ำที่แม่น้ำ ครั้นเวลาเย็นก็ตักน้ำแล้ว ออบให้อบิถัมมารดา บำรุงท่านทั้งสองด้วยดีเสมอมา

วันหนึ่งพระราชาพระนามว่าปิลยักราชเสด็จมาล่าเนื้อ ในป่า เมื่อมาถึงท่าน้ำ ได้เห็นรอยเท้าของพวกเนื้อเป็นอันมาก จึงชวนพระองค์และหีบธนูเตรียมไว้ ฝ่ายสุวรรณสามเดินมา ตักน้ำพร้อมกับฝูงสัตว์เป็นจำนวนมาก พระราชาเห็นดั่งนั้นดำริว่า เราล่าสัตว์อยู่ในป่าเป็นเวลานาน ยังไม่เจอมนุษย์เลย ผู้นี้จะเป็นเทวดาหรือพญานาค ถ้าเราเข้าไปไต่ถามก็อาจจะหนีไปเสียก่อน เราควรจะยิงผู้นี้ให้บาดเจ็บ แล้วจึงค่อยเข้าไปถาม

เมื่อสุวรรณสามกำลังจะเดินกลับอาคาร พระราชาได้ โอกาส จึงยิงธนูด้วยลูกศรอาบยาพิษ ถูกลำตัวข้างขวาทะลุข้าง ซ้าย ฝูงเนื้อเมื่อเห็นดั่งนั้นก็ตกใจกลัววิ่งหนีไปหมด สุวรรณสาม แม้ถูกยิง ก็ประคองหมอน้ำไว้ไม่ให้หก แล้วค่อยๆ วางหมอน้ำลง กำหนดทิศทางของอาคารล้มตัวลงนอน หันศีรษะไปทางบิถัมมารดา เพื่อแสดงความเคารพ แล้วกล่าวขึ้นว่า “ในป่านี้เรา ไม่มีเวรกับใคร บุคคลผู้มีเวรกับบิถัมมารดาของเราก็ไม่มี

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๔

ใครหนอใช้ลูกศรยิงเรา ขอจงบอกเถิด ทำไมท่านถึงยิงเราแล้ว
หลบซ่อนอยู่”

พระราชชาติได้สดับถ้อยคำอันอ่อนโยน จึงดำริว่าบุรุษผู้
นี้แม้ถูกเรายังด้วยลูกศรล้มลงแล้ว ไม่ด่าบริภาษเรา ยังเรียกหาเรา
ด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยนน่ารัก น่าพอใจจึงเสด็จเข้าไปใกล้
สุวรรณสาม ตรัสว่า “เราเป็นพระราชชาติ”

สุวรรณสามดำรงสติมั่น อดทนต่อความเจ็บปวด แล้ว
กราบทูลว่า “ขอจงทรงพระเจริญ ข้าพระองค์ชื่อว่า สุวรรณสาม
พระองค์ทรงยิงข้าพระองค์ด้วยเหตุใด” พระราชชาติไม่รู้ว่าจะตอบ
อย่างไร จึงโกหกว่า “เราเห็นฝูงเนื้อแล้ว หมายถึง แต่เมื่อ
ท่านเดินเข้ามา ทำให้ฝูงเนื้อเหล่านั้นตกใจหนีไปหมด เราโกรธ
เคืองท่าน จึงได้ยิง”

สุวรรณสามทูลว่า “ข้าแต่มหाराชผู้เป็นใหญ่ พระองค์
ตรัสอะไรอย่างนั้น ลสัตว์ทั้งหลายในป่าแห่งนี้ เมื่อเห็นข้า-
พระองค์แล้ว ที่จะหนีไปย่อมไม่มี พวกเราอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก
ดังนั้นฝูงเนื้อจะสะดุ้งกลัวข้าพระองค์ได้อย่างไร”

พระราชชาติทรงยอมรับผิดที่ได้กล่าวเท็จไป สุวรรณสาม
เมื่อใกล้จะสิ้นใจ จึงกล่าวว่า “บิดามารดาของข้าพระองค์ตาบอด
ข้าพระองค์ต้องเลี้ยงดูท่าน แต่นี้ต่อไป ข้าพระองค์คงทำกิจนั้น

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๕

ไม่ได้อีกแล้ว ตอนนี้ที่อาศรมยังมีอาหารอยู่บ้าง พ่อและแม่พอจะดำรงชีวิตไปได้อีก ๖ วัน หลังจากนั้นเมื่อไม่ได้อาหาร คงจะต้องตายเป็นแน่ ความทุกข์เพราะถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรนี้ยังไม่เท่ากับความทุกข์ที่ข้าพระองค์จะไม่ได้บำรุงบิดามารดาอีกต่อไป”

พระราชาทรงเสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง ดำริว่า “เราได้ทำกรรมหนักเสียแล้ว ได้ประหารบุรุษผู้ตั้งอยู่ในธรรม ปฏิบัติต่อบิดามารดาด้วยความกตัญญู ถ้าเราตายไป จะต้องตกนรกเป็นแน่ ราชสมบัติจักช่วยอะไรเราได้” จึงตรัสว่า “ท่านอย่าได้กังวลไปเลย เราจะเลี้ยงดูบิดามารดาของท่าน ให้เหมือนกับที่ท่านได้กระทำไว้”

สุวรรณสามได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระบาทขออน้อมกราบพระองค์ ขอพระองค์ทรงบำรุงเลี้ยงบิดามารดา ผู้มีดวงตามืดบอดด้วยเถิด และขอพระองค์ได้ตรัสบอกบิดามารดาให้ทราบว่า ข้าพระองค์ขอกราบแทบเท้าท่านทั้งสองเป็นครั้งสุดท้าย” จากนั้นก็ลึนลม แล้วอยู่ในอาการที่สงบนิ่ง

พระราชาทรงนำดอกไม้มาบูชาสุวรรณสาม แล้วราบลงในทิศทั้งสี่ ได้ถือหมอน้ำเสด็จไปยังอาศรมของดาบส ตรัส

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๖

เรื่องราวที่เกิดขึ้นให้แก่บิดามารดาฟัง แล้วพาไปยังที่สุวรรณสามนอนอยู่ ดาบสและดาบสินีเศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ระลึกถึงความดีของลูก แล้วตั้งสัตยาธิษฐานว่า “ขออานิสงส์ที่บุตรของเราได้ประพฤติธรรม ได้บำรุงเลี้ยงดูเรา ด้วยคำสัตย์นี้ ขอพิษจากลูกศรจงอันตรายหายไป”

เทพธิดาชื่อพสุนทรี ผู้เคยเป็นมารดาของสุวรรณสามในชาติปางก่อน ก็มาช่วย ได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า “ใครๆ ที่จะเป็นที่รักของเรายิ่งกว่าสุวรรณสามย่อมไม่มี ด้วยลัจวาจานี้ ขอพิษร้ายจงหายไป” ความอัศจรรย์ก็พลันบังเกิดขึ้น พิษร้ายได้หายไปทันที สุวรรณสามกลับฟื้นขึ้นเป็นปกติ และนัยน์ตาที่มีมดบอดของบิดามารดา ก็ได้กลับเห็นชัดเจนเป็นปกติ

พระราชาทรงอัศจรรย์ใจยิ่งนัก รู้ลึกปल्लीมิตติที่สุวรรณสามฟื้นคืนชีพ ทรงประคองอัญชลี แล้วขอขมาโทษ สุวรรณสามจึงทูลถวายโอวาทว่า “ข้าแต่มหाराช ขอพระองค์ทรงประพฤติชอบในพระชนกชนนี มิตร อำมาตย์ ชาวเมือง สมณพราหมณ์ และสัตว์ทั้งหลาย และขอพระองค์ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม จนตลอดพระชนม์ชีพเถิด”

สุวรรณสามได้เลี้ยงดูบิดามารดาจนสิ้นอายุขัย ครั้นละโลกแล้ว ได้บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ มีความสุขในลัมปรายภพ

สุวรรณสาม ยอดกตัญญู

๒๓

เพราะฉะนั้นบัณฑิตจึงกล่าวว่า ความกตัญญูเป็นเครื่องหมาย
ของคนดี บุตรธิดาควรรู้อุปการคุณของท่าน แล้วตอบแทน
พระคุณท่าน สิ่งใดเป็นหน้าที่ของลูกที่พึงกระทำต่อพ่อแม่ ก็จง
ทำเถิด ถ้าบิดามารดายังไม่มีศรัทธา ก็ชักชวนให้ท่านมีศรัทธา
ในพระรัตนตรัย หากท่านยังไม่ได้ทำทาน ก็ชักชวนให้ทำทาน
หากท่านยังไม่ได้รักษาศีล ก็ชักชวนให้รักษาศีล หากท่านยังไม่ได้
ทำสมาธิเจริญภาวนา ก็ชักชวนให้ทำสมาธิเจริญภาวนา ทำ
อย่างนี้จึงได้ชื่อว่าได้ตอบแทนพระคุณท่านอย่างสูงสุด เป็นการ
ตอบแทนแบบบัณฑิต ที่ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญและปฏิบัติ
สืบเนื่องต่อกันมา เป็นเวลาอันยาวนาน

